

ותמהינן: מנלן?! מאי קא מיבעיא לך? והא מקרא מפורש הוא, דכתיב "אחרי רבים להטות"?!^א

ומפרשינן: רובא דאיתא קמן, כגון ט' חנויות המוכרות בשר שחוטה, ואחת מוכרת בשר נבילה, ונמצא בשר בעיר, ואין ידוע מאיזו חנות הוא פרש.

וכן סנהדרין, שי"ב דיינים מזכים את הנידון,

יא-א רב אחא בר יעקב יתרץ לך: הא מסגירו הכהן מתוך ביתו, מיירי כגון דקימו דרא [שורה] דגברי מהבית המנוגע עד לבית הכהן. וזה שעומד במפתן הבית המנוגע אומר לזה שאחריו, וכן הלאה, אמרי זה לזה "לא בצר" הנגע, "לא בצר", "בדקאי" — קאי, עד שמגיעה השמועה לכהן בביתו, ועל פי זה מסגירו.

ודנה הגמרא: מנא הא מילתא דאמור רבנן "זיל בתר רובא"?!^א

והוכיח כן מהרמב"ם שכתב, שגם בכדי לפטור ולהחליט, צריך שהכהן יצא לפתח הבית, ואם נאמר ככל הראשונים, שמדובר לסגור את הדלת, מניין להרמב"ם שגם לפטור ולהחליט צריך לצאת מהבית, אולי כל מה שהתורה הצריכה לצאת לפתח הבית זה בכדי לסגור את הדלת?! אלא מוכח שמדובר על אמירת הכהן, ולכן אין חילוק בין להסגיר לבין להחליט ולפטור. [והמהר"י קורקוס כתב, כי מה שכתב הרמב"ם שגם להחליט ולפטור צריך לצאת מהבית, כתב כן אגב גררא, שהרי ודאי אין צריך לצאת מהבית אלא בכדי להסגיר, ולא בשביל להחליט ולפטור, וזה שלא כהמשנה למלך].

ומדברי הראשונים שהוצרכו ליישב, שמדובר על ידי חבל או על ידי שליח, מבואר שהסגר הכוונה שהכהן יסגור את הדלת, וכמו שכתב החזון איש [ג י], אכן טומאת ההסגר חלה באמירת הכהן, ולא בסגירת הדלת, אלא שהוא נחשב למוסגר [לגבי שלא דנים אותו באמצע שבוע] רק מסגירת הדלת, וכמו שכתב החזון איש שם, שיש שני שלבים בהסגר. והדין שצריך הכהן לצאת לפתח הבית נאמר על סגירת הדלת, ויתכן שאת האמירה יוכל לעשות בתוך הבית. ועיין בהרחבה בחברותא למסכת נגעים.

הבית המנוגע כשהוא נמצא בבית שלו? ותירצו הראשונים במסכת נדרים [נו ב], שהוא יכול להסגיר את הבית על ידי חבל ארוך, או על ידי שליח, [כלומר, שהכהן צריך לסגור את הדלת בעצמו, אלא ששלוחו של אדם כמותו, וראה בתפארת ישראל שדן, האם השליח צריך להיות כהן], וחדשה התורה, שלכתחילה יעמוד הכהן בעצמו סמוך לפתח הבית.

ורש"י כאן כתב, שהפסוק ממעט שהכהן לא ילך לביתו ויחזור להסגיר את הבית, אלא שהוא יסגיר את הבית מיד. ואחר כך כתב רש"י [לגבי שבדיעבד חל ההסגר גם בביתו], שמדובר באופן שהסגיר על ידי חבל ארוך. ועיין במהרש"א שרש"י כתב כן לרבותא, שלכתחילה לא ילך לביתו, אפילו אם יחזור אחר כך להסגיר, ובדיעבד זה חל אפילו אם הסגיר מביתו על ידי חבל ארוך. וראה במים טהורים למסכת נגעים שיישב את דברי רש"י באופן אחר.

אכן המשנה למלך [פי"ד ה"ה] כתב, כי מה שאמרה התורה שצריך להסגיר את הבית, אין הכוונה שהכהן יסגור את הדלת, אלא שהכהן יגיד שהבית מוסגר, וזהו ההסגר, ואינו צריך לסגור את הדלת כלל, ואת האמירה הרי הוא יוכל לעשות בכל מקום, ואין צריך להעמיד שהוא הסגיר על ידי חבל ארוך או על ידי שליח.

וי"א דיינים מחייבים אותו. (88)

כל כהאי גוונא לא קמיבעיא לן מנא לן דאזלינן בתר רובא. שהרי הכתוב "אחרי רבים להטות", מדבר בדיינים, שניכר ועומד לפנינו רוב הדעות המזכות כנגד מיעוט הדיעות המחייבות, ואמרה תורה להכריע אמיתות הדין על פי הרוב. ומכאן ילפינן נמי לתשע חנויות המוכרות בשר שחוטה ואחת בשר נבילה, שיש בהן רוב הניכר לפנינו לעומת החנות האחת המוכרת בשר נבילה.

כי קמיבעיא לן: רובא דליתא קמן, כגון יבם קטן ויבמה קטנה, שאמרו חכמים "יגדלו זה עם זה", ולא חיישינן שמא ימצא הקטן סריס לכשיגדל, והקטנה איילונית [שאז אין בהם מצות יבום, דרחמנא אמר "להקים שם לאחיו" והני לאו בני הקמת שם נינהו, ונמצא דפוגע בערות אשת אחיו שלא במקום מצוה], אלא אזלינן בתר רוב שאינן סריסין ורוב שאינן איילוניות. והרוב הזה הרי אינו

רוב הקיים ועומד לפנינו, אלא הוא מאומד הדעת על פי טבעו של עולם, ועל רוב שכזה מיבעיא לן — **מנלן דאזלינן בתריה?**

אמר רבי אלעזר:

[סימן זמן שבח מכבש].

אתיא מרישא [מהראש] של עולה, שקרב למזבח כמו שהוא מבלי שבדקים אותו להוכיח שאין בו סימני טריפה, אלא סמכין על הרוב הטבעי של בהמות כשרות.

דאמר קרא בעולה "ונתח אותה לנתחיה". ודרשינן: "אותה לנתחיה", ולא ינתח את נתחיה לנתחים נוספים. לפיכך, אינו יכול לחצות את הראש ולבדוק את קרום המוח.

ואם כן, **ניחוש שמא ניכב קרום של מוח**, ומי"ח טריפות הוא. ואין טריפה ראויה למזבח, כדממעטינן מקרא ד"מן הבקר",

88. בתחילת פרק המניח [בבא קמא כז ב] אומרת הגמרא שאין הולכים בממון אחר הרוב, ומבארים שם התוספות את החילוק בין רוב של דיינים לרוב בממון, שבבית דין אין מתחשבים כלל במיעוט, ובממון יש להתחשב בו. ונאמרו באחרונים כמה ביאורים בחילוק הזה.

והקשו האחרונים, מדוע במכה אביו הורגים את הבן המכה ואין אומרים שמא אינו אביו, מפני שהולכים אחר הרוב ורוב בעילות הלך אחר הבעל, והרי ישנו מיעוט כנגד הרוב, וביאר **בשב שמעתתא** [הובא גם בקונטרס הספיקות, ועיין להלן], שבמקום שיש הכרעת רוב קודם שמתעורר הספק, כבר הוקבע האיסור, ומשום כך כיוון שהוכרע כבר שזה אביו הרי הוא נהרג עליו. אבל כשיש ספק, אין הרוב מכריעו משום

שהמיעוט עומד נגדו.

ובקונטרס הספקות [ו ג] נקט, שיש חילוק בין רוב שבא להוציא ממון לרוב בנפשות, משום שבממון קיימא לן העמד ממון בחזקתו, וחזקת המוחזק מתנגדת לרוב, אבל בנפשות, אין האדם נקרא מוחזק בגופו, הילכך במכה אביו, כיוון שיש רוב שזה אביו, ואינו מוחזק בגופו, נהרג עליו.

ובקונטרס דברי סופרים [ה ב] הוסיף, שבדיני ממונות, שהדין הוא בין אדם לחבירו, שייך לטעון מוחזקות, אבל בדיני נפשות, שהם בין אדם למקום, לגבי גבוה אין האדם מוחזק לא בגופו ולא בממונו. ומה שמצינו שבבית דין הולכים אחר רוב הדיינים בין בדיני נפשות ובין בדיני ממונות, ואין הולכים אחר המוחזק, היינו

להוציא את הטריפה.

קרוב של מוח, והיאך מותר לאוכלו, והא ספק טריפה הוא?

אלא לאו, על כרחך, הא דלא חיישינן לזה, הוא משום דאמרינן: "זיל בתר רובא".

אלא לאו, משום דאמרינן "זיל בתר רובא" דבהמות שאינן טריפה. ומכאן למדנו דין רוב לכל התורה.

ורוב בהמות אינן טריפות, ואף שאין הרוב עומד לפנינו, אלא הוא רוב שבטבע.

ודחינן: ממאי דלא בדקינן ליה? דלמא המנח גומרתא [גחלת] עליה, וקלי ליה לעצם הגולגולת, ואחר שנשרפת, מצי בדיק ליה לקרום, ולעולם לא סמכינן ארובא. ומותר לעשות כן, שהרי שנינו שלא חשיב שבירת עצם בקרבן פסח בהכי.

ומכאן למדנו לכל התורה כולה דאזלינן בתר רובא, אף ברובא דליתא קמן.

כדתניא: המחתיך בגידים של קרבן פסח, אף על פי שקשין כעצמות, והשורף בעצמות — אין בו משום שבירת עצם.

ודחינן: וממאי דסמכינן ארובא? דלמא אכין אין מקטירין את העולה עד דפלי [שמבקע] ליה לראש העולה באופן שאינו מחלקו לשני חלקים, ובדק ליה לקרום המוח.

רב נחמן בר יצחק אמר: אתיא דין רוב מאליה של שלמי כבש, שקריבה האליה בשלימות על המזבח עם האימורים בלא שינתחו אותה, על אף שעובר דרכה חוט השדרה שמתחיל מהמוח ומסתיים באליה. ואסור לנתחה, אלא הרי היא קריבה למזבח בשלמות, משום דאמר רחמנא [ויקרא ג] "חלבו — האליה תמימה. לעמת העצה — יסירנה. וכיון שאי אפשר לחותכה, ליחוש שמא נפסקה חוט השדרה העובר בה, ונעשית טריפה בהכי. שהרי לא מצינו

ואי קשיא לך, והא אין לעשות כן משום דרשה ד"אותה לנתחיה, ולא נתחיה לנתחים" — לא קשיא, דהני מילי דאסור — היכא דחתיך ליה לגמרי לשני נתחים. אבל היכא שחותכו ואינו מבדילו לשניים, דאכתי לייף [מחובר], לית לן בה להך איסורא, ומותר לעשות כן. ואם כן, ליכא ראייה דסמכינן על הרוב.

מר בריה דרבינא אמר: אתיא דין רוב משבירת עצם בפסח. דאמר רחמנא בקרבן פסח "ועצם לא תשברו בו!" ואסור לשבור את עצם הגלגלת. ואם כן ניהוש שמא ניקב

הרוב בנפשות, אלא משום שכבר הוקבע הדין שזה אביו קודם שעשה את המעשה, ואומנם הדין נקבע על פי הרוב, אבל אחר שנקבע כך ובא אדם והכה את אביו הרי הוא עושה מעשה שכבר הוכרע לאיסור והורגים על כך, מה שאין כן במוכר חבית, שהרוב בא עכשיו להכריע האם מכר כד או חבית, לא מצינו שרוב יכול להכריע ספקות, ודין ממון ונפשות שווה.

משום שבכח הבית דין להוציא מחזקת הבעלים, ואין החזקה נחשבת ככח המצטרף למיעוט הדיינים.

השב שמעתתא [ד ח] כתב בדעת התוספות, שרק בבית דין מצינו שהולכים אחר הרוב, וכביאורו של הגט פשוט, שהמיעוט כמאן דליתא. אבל מה שמצינו שהורגים את מכה אביו או הבא על הקטנה אינו משום שהולכים אחר

לבודקה.

אלא לאו, לא חיישינן להכי, משום דאמרינן "זיל בתר רובא".

וכי תימא לדחות, דמתתאי פסק לה לאליה [שחותכה לא בתחלתה ממש, אלא מחוץ למקום הקרוי "בין הפרשות", שהוא כנגד הירכיים, ששם מסתיים חוט השדרה]. ומשם ועד קצה הזנב היא ה"אליה", ותו לא, ולכן אינה טעונה בדיקה לפי שהחוט העובר בה אין לו כבר דין שדרה. ואפילו אם נפסק שם אין הבהמה נטרפת בכך. ורק ממנה ולמעלה עד המח בעינן שלא יפסק, והתם שפיר מצינו למיבדקה — הא ליכא למימר הכי.

שהרי "לעומת העצה יסירנה" אמר רחמנא. ו"עצה" לשון כליות הוא. [כדאמרינן "הלב מבין והכליות יועצות"]. ומשמע, שתחלת האליה היא ממקום שהכליות יועצות. והתם עדיין מ"בין הפרשות" ולפנים הוא, ודין שדרה לו. ואם נפסק שם החוט, נטרפת הבהמה בכך.

ומאחר שאי אפשר לקורעה, כדי לבדוק אם לא נפסק בה חוט השדרה, דהא "תמימה" בעינן, שפיר מוכח דסמכינן על רוב בהמות כשירות.

ושוב דחינן: ואכתי ממאי דלא בדקינן לה? **דלמא דפתח לה לאליה ובריק לה. ואי משום "תמימה" אי אפשר לפותחה, הרי הני מילי**

דאסור, דוקא היכא דחתכה לגמרי ומפרידה לשני חלקים. אבל היכא שפותחה באופן שאינה נבדלת לשניים לגמרי, דאכתי לייף, לית לן בה להאי איסורא! משום דאכתי "תמימה" מיקרי. ובכהאי גוונא מצי למיבדקה שלא נטרפה.

רב ששת בריה דרב אידי אמר: אתיא דין רוב מעגלה ערופה. דאמר בה רחמנא [דברים כא] "וכל זקני העיר ההיא הקרובים אל החלל ירחצו את ידיהם על העגלה הערופה בנחל", ודרשינן: "הערופה" — כשהיא שלמה, שכך תיהוי לעולם, כמו שהיתה בשעת עריפה. (89)

וכיון שאי אפשר לחותכה ולבודקה, ליחוש דלמא טריפה היא.

אלא לאו, אינה צריכה בדיקה, משום דאמרינן "זיל בתר רובא".

וכי תימא דלאו משום דסמכינן ארובא הוא, אלא בין כך אין צריכה בדיקה, משום דמאי נפקא מינה אי טריפה היא או לא, דהא לאו קרבן היא — ליכא למימר הכי.

דהא אמרי דבי רבי ינאי: עגלה ערופה אסורה בהנאה, משום ד"כפרה" כתיב בה בעגלה ערופה, כמו בקדשים. שנאמר בה "כפר לעמך ישראל וגו' ונכפר להם הדם". (90)

[כתב יד] העיר שזו טעות סופר, דאמרינן להדיא במסכת סוטה שעגלה ערופה יכולה להיות בעלת מום, דכתיב בפרה אדומה "אשר אין בה מום", וממעטים מהמילה "בה", בה, ולא בעגלה ערופה.

89. ואף באופן דלייף אין לחותכה, דכשעת עריפה בעינן לה. וכן לקמן בפרה אדומה. תוס'.

90. כתב רבינו גרשום "וצריך שלא יהא בו מום, כקדשים". ובספר הערות להגרי"ש אלישיב

למימר הכי.

דהא "חטאת" קרייה רחמנא. כדכתיב בה "למי נדה, חטאת היא". וילפינן מינה שדין פרה אדומה הוא כדין קדשי מזבח, על אף שהיא קדושה בקדושת בדק הבית. וגם לענין שטריפה פוסלת בה הרי היא כקדשי מזבח. ושפיר מוכח מינה דין רוב.

רב אחא בר יעקב אמר: אתיא דין רוב משעיר המשתלח של יום הכיפורים. דרחמנא אמר "ולקח את שני השעירים ודרשינן, שיהיו שניהם שני השעירים [השעיר לה' והשעיר לעזאזל] שוים.

וליהוש דלמא חד מינייהו השעיר לעזאזל, יא-ב טרפה הוא ולא מצי לכפר.

אלא לאו לא חיישינן לטריפה משום דאמרינן "זיל בתר רובא".

וכי תימא לדחות, דכיון דאינו עולה למזבח

והוא הדין דאית לן למילף לענין טריפה. דכשם שטריפה פסולה למזבח, כן פסולה ב"עגלה ערופה".⁽⁹¹⁾

ובהכרח, משום דסמכינן ארובא לא חיישינן להכי. ושפיר מוכח מהכא דין רוב.

רבה בר רב שילא אמר: אתיא דין רוב מפרה אדומה. דאמר בה רחמנא "ושחט אותה לפניו", ובפסוק שלאחריו נאמר "ושרף את הפרה לעיניו. ודרשינן, מה שחיטתה כשהיא שלמה, אף שריפתה כשהיא שלמה. וכיון שאי אפשר לחותכה ולבודקה קודם שריפתה, ליהוש דלמא טרפה היא.

אלא לאו, זה שאין צריכה בדיקה, הוא משום דאמרינן "זיל בתר רובא". ורוב בהמות כשירות הן.

וכי תימא לדחות, דהא דלא בעינן בדיקה הוא משום דלאו קרבן היא, ולכן מאי נפקא מינה אי טריפה היא או לא — ? ליכא

נשחטה אחר ירידתה, הרי היא אסורה, ותקבר. ומשמע שהירידה של העגלה לנחל איתן הוא דין גמור שאוסר אותה, ולא בגלל ש"התחיל" מעשה עריפה. והביא משמיה דהגרי"ז בביאור הדבר, כיון שנאמר בעגלה "והורידו" זקני העיר את העגלה אל נחל איתן, אמרה תורה שירידתה אוסרתה.

[ויתכן מקור נפלא לדברי הגרי"ז מהירושלמי סוטה מג ב האומר, "מאימתי היא נאסרת? "והורידו" — משעת הורדה].

ובמנ"ח [מצוה קס"א] כתב שאם ערף את העגלה ונמצאת טריפה, היא מטמאת. והביא שהמל"מ [פ"ג מאבות הטומאה הי"ג] נסתפק בזה, והביא שזו איבעיא בירושלמי האם עריפת עגלת טריפה מטהרת מטומאה.

91. כאן בסוגיא, הובא הדמיון של עגלה ערופה לקדשים לענין טריפה, ואילו במסכת זבחים ע ב הובא הדמיון הזה לענין טהרת העגלה, על אף שנערפה ולא נשחטה. ובמסכת מגילה כא ב ילפינן נמי מהאי קרא דכל היום כשר לעריפתה. ובקידושין נז א הובאה דרשא זו לאסור את העגלה בהנאה. ולשון רש"י שם "דירידתה לנחל, היא הגורמת לה שם עריפה, ואוסרתה".

ובנתיבות הקודש הקשה, הא אמרינן בקידושין שלא מצינו בעלי חיים אסורין, והיאך אסרינן עגלה מחיים? וביאר, שהורדתה של העגלה לנחל איתן זהו תחילת מעשה עריפה, ועל ידי מעשה נאסרין בעלי חיים אפילו מחיים. אלא דהקשה מדברי הרמב"ם [פ"י מרוצח ה"ו] הפוסק שאף אם לא נערפה, אם מתה או